

1

2

3

Christian Ludwig Brehm in Alfred Brehm

// Jakob Smole

1: Pastor Christian Ludwig Brehm (1787–1854) je pisec številnih pomembnih ornitoloških del, ustvaril pa je tudi zbirko 15.000 primerkov ptic.

2: Brehmov *Priručnik naravoslovja vseh nemških ptic* (*Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands*) je izšel leta 1831.

3: C. L. Brehm je za znanost opisal mnogo vrst in podvrst ptic, med njimi tudi črnovratega ponirka (*Podiceps nigricollis*).
foto: Alen Ploj

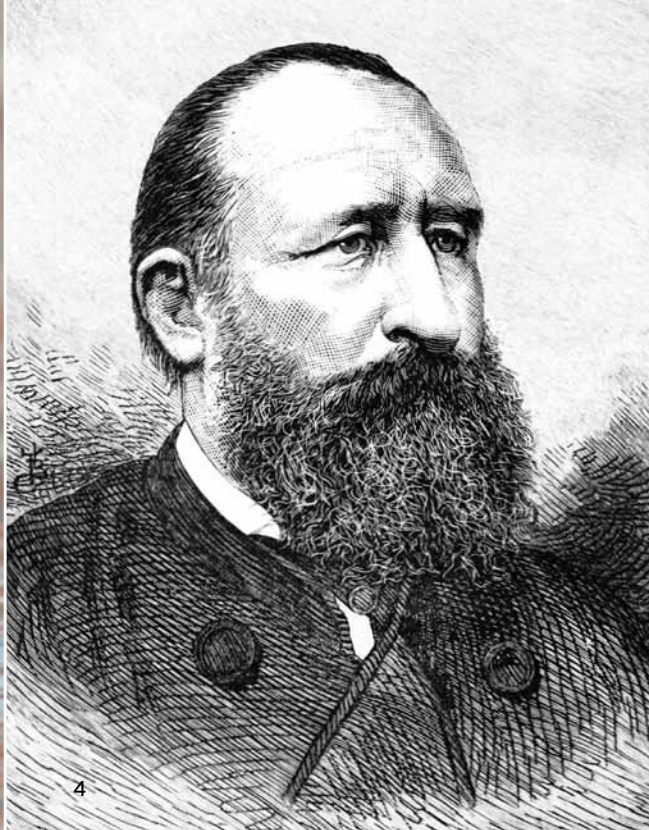
Christian Ludwig Brehm, plodni pisec in zbiratelj 15.000 ptičjih preparatov

Pastor Christian Ludwig Brehm (1787–1854) je eden najbolj slavni nemških ornitologov. Nadarjenost za naravoslovje je začel kazati že zelo zgodaj. Ko je bil star šele devet let, je popravil nekaj strokovnih napak v knjigi *Naravoslovje Nemčije* (*Naturgeschichte Deutschlands*). Pisec knjige, Johann Matthäus Bechstein, nemški naravoslovec, ornitolog in entomolog, je bil namreč dober prijatelj njegovega očeta in je opazil dečkovo nadarjenost. Po dveletnem pastornatu v Drakendorfu se je Brehm ustalil v vasi Renthendorfu, kakih sto kilometrov od Leipziga. Tu je služboval od leta 1813 vse do svoje smrti.

Brehm je bil ploden pisec. Objavljal je v mnogih nemških in tujih revijah ter napisal številna pomembna dela. V obsežni knjigi *Prispevki k ornitologiji* (*Beiträge zur Vogelkunde*; 1820–1822) je natančno opisal 104 nemške vrste ptic in pri tem podal opise perja, notranje anatomije in vedenja. Začetnik ornitologije v srednji Evropi, Johann Friedrich Naumann, je njegove podatke vključil v svojo knjigo *Ptice Nemčije* (*Vögel Deutschlands*; 1818–1828), Brehmov sin Alfred pa je dobesedno prepisal kar cele strani za svojo priljubljeno knjigo *Življenje živali* (*Illustriertes Thierleben*; 1864–1869), saj je vedel, da mnogo več za izboljšanje teh delov pač ni mogoče narediti. Druge pomembne knjige pastorja Brehma so bile *Učbenik naravoslovja vseh evropskih ptic* (*Lehrbuch der Naturgeschichte aller europäischen Vögel*; 1823–1824), *Priručnik naravoslovja vseh nemških ptic* (*Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands*;

1831) in *Popoln lov ptic* (*Der Vollständige Vogelfang*; 1836). Zlasti slednje delo, kjer opisuje načine lova in shranjevanja ptic, je bilo vplivnejše, saj je začel z lovom, ko je bil še deček. Najstarejši ohranjeni primerek – belovrati muhar (*Ficedula albicollis*) – nosi letnico 1804, medtem ko je zadnji preparat dodal v zbirko nekaj mesecev pred smrtjo. Njegovih 15.000 primerkov izvira pretežno iz osrednje Nemčije, vendar je zbiral tudi ptice iz drugih krajev, bodisi z izmenjavo bodisi od svojih sinov: Alfred je lovil v Egiptu in Sudanu, v Španiji in na Norveškem, Reinhold, zdravnik v Madridu, pa je prispeval dodatne primerke iz Španije.

Na začetku se je pastor Brehm zadovoljil s kopičenjem vseh ptic, ko pa je število naraslo, se je osredotočil na študijske mehove, vendar mu je tudi tako začelo zmanjkovati prostora. Večina primerkov je bila dobro ohranjena in skrbno označena. Leta 1835 je poskusil zbirko prodati Zoološkem muzeju v Berlinu, vendar zanimanja s strani muzeja ni bilo in celo po njegovi smrti se je sin Alfred ni mogel znebiti. Šele 37 let pozneje je pastor in ornitolog Otto Kleinschmidt želel premeriti nekaj mehov močvirske sinice (*Poecile palustris*) in je obiskal hišo v Renthendorfu. Ptice je našel na podstrešju, še zmeraj presenetljivo dobro ohranjene. Zavedel se je, da bo zbirka začela propadati, če zanjo ne najde strokovne oskrbe. Barona Rotschilda mu je uspelo prepričati, da se zbirka odkupi, in leta 1900 je že pripotovala v Anglijo, in sicer v Tring Museum. Ko se je Rotschildov kustos Ernst Hartert prebil skozi njo, je odkril neverjetnih 371 tipskih primerkov vrst in podvrst, kar se je izkazalo za še posebej koristno pri se-

stavljanju njegove knjige *Ptice palearktične favne (Die Vögel der Paläarktischen Fauna; 1903–1923)*. Brehmovi mehovi so bili leta 1931 v New Yorku prodani Ameriškemu naravoslovnemu muzeju, skupaj z drugimi Rotschildovimi mehovi, vendar so jih v zgodnjih 60-ih letih 20. stoletja približno tretjino premestili v Zoološki raziskovalni muzej Alexander König v Bonnu.

Alfred Brehm, avtor klasike *Življenje živali*

Alfred Brehm (1829–1884) po zaslugi svojega dela *Življenje živali* (kasneje *Brehmovo življenje živali*), ki se uvršča med klasike naravoslovne literature, po slovesu še prekaša svojega očeta. Vpogled v evropski ptičji svet je dobil v otroštvu; v župnišču njegovega očeta so takrat hranili čez 9.000 mehov. Očetove raziskave so ga sicer pritegnile, vendar je bila njegova prvotna poklicna želja arhitektura.

Spomladi leta 1844 je šel Alfred v uk k nekemu gradbeniku v Altenburg. V dveh letih se je priučil zidarstva in absolviral na altenburški umetnostni in rokodelski šoli. Konec leta 1846 je odšel v Dresden študirati arhitekturo, vendar je študij po dveh letih prekinil, saj je takrat znani ornitolog Johann Wilhelm von Müller iskal spremljevalca za svojo ekspedicijo v Afriko. Mladi Brehm se je tako maja leta 1847 kot tajnik in pomočnik barona von Müllerja odpravil na petletno ekspedicijo. Pot ga je vodila v Egipt, Sudan in na Sinajski polotok; znanstveni izplen je bil tako velik, da je pri komaj 20 letih postal član Akademije naravoslovcev (Leopoldina). Po vrnitvi je začel študirati naravoslovne znanosti na univerzi v Jeni. V tem času je bil aktiven v študentskem združenju Corps Saxonia Jena, kjer so mu zaradi raziskovalnih potovanj po severni Afriki drugi člani v znak spoštovanja podelili vzdevek „faraon“. Po le štirih semestrih je leta 1855 dokončal študij. Z bratom Reinholdom se je naslednje leto odpravil na dveletno potovanje po Španiji. Nato se je kot svoboden pisatelj ustalil v Leipzigu in napisal številne poljudnoznanstvene prispevke za različne časnike in revije. Maja 1861 se je poročil s sestrično Mathilde Reiz, s katero je potem imel pet otrok. Zaradi želje po potovanju ni vzdržal dolgo doma. Leta 1862 je z veseljem sprejel vabilo vojvode Ernsta von Saxe Coburg – Gotha, da ga je spremljal v Abesinijo (danes Etiopija). Zatem je večkrat odpotoval v Afriko, Skandinavijo in Sibirijo. V letih 1878 in 1879 se je na povabilo prestolonaslednika Rudolfa Avstrijskega, ki je bil ljubiteljski ornitolog in Brehmovi prijatelj, odpravil na dve potovanji na Madžarsko in v Španijo.

Brehmovi spisi in potopisi o živalskem svetu so vzbudili veliko pozornosti v širših krogih meščanskega izobraženstva, zato je založnik Hermann Julius Meyer pri njem za bibliografski inštitut v Hildburghausnu naročil obsežno delo o živalstvu v več zvezkih. Kot *Brehmovo življenje živali* (pri nas so prevod naslovili z *Življenje živali*) mu je prineslo svetovno slavo. Čeprav je Brehm z današnjega vidika vedenje živali napačno interpretiral, je njegovo delo še danes klasika. Brehma in njegove objave so sicer z znanstvenega vidika srdito kritizirali že v 60. letih 19. stoletja.

Alfredovo življenje je bilo zapolnjeno s pisanjem in predavanji. Med letoma 1863 in 1866 je vodil hamburški živalski vrt. Tri leta zatem je po njegovih idejah v Berlinu nastal Berlinski akvarij, ki ga je kot direktor vodil več kot deset let.

Pozimi 1883/84 se je Brehm odpravil na zadnjo turnejo v ZDA. Malo pred odhodom so štirje otroci zboleli za davico. Brehm, ki je leta 1878 ovdovel, se je kljub temu odločil odpotovati, saj v nasprotnem primeru ne bi mogel zbrati denarja za pogodbeno kazen v primeru odpovedi predavanj. Konec januarja je dobil novico o smrti najmlajšega sina. Duševnim bolečinam se je pridružila še malarija, za katero je trpel že v mladih letih v Afriki. Tako se je maja 1884 vrnil v Berlin. V iskanju miru se je julija vrnil v rodni Renthendorf, kjer je 11. novembra 1884 umrl. ●

Alfredovo življenje je bilo zapolnjeno s pisanjem in predavanji. Med letoma 1863 in 1866 je vodil hamburški živalski vrt. Tri leta zatem je po njegovih idejah v Berlinu nastal Berlinski akvarij, ki ga je kot direktor vodil več kot deset let.

Viri:
MEARNS, B. & MEARNS, R. (1998): *The Bird Collectors*. – Academic Press, London.
http://de.wikipedia.org/wiki/Alfred_Brehm
http://de.wikipedia.org/wiki/Christian_Ludwig_Brehm

4: Alfred Brehm (1829–1884) je na raziskovalnih potovanjih spoznal in vzljubil veliko živalskega sveta, o tem je napisal številne poljudnoznanstvene prispevke in bil priljubljen predavatelj. Po slovesu celo prekaša svojega očeta.

5: Alfred je bil priljubljen poljudni pisec, zato je bibliografski inštitut pri njem naročil obsežno delo o živalstvu v več zvezkih *Življenje živali (Illustriertes Thierleben; 1864–1869)*, ki je postalo klasika naravoslovne literature.